

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЖУРНАЛІСТИКИ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан філологічного факультету
 /Бідзіля Ю.М./
« 8 » липня 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕКОЛОГІЧНА ЖУРНАЛІСТИКА

Рівень вищої освіти	бакалавр
Галузь знань	06 «Журналістика»
Спеціальність	061 Журналістика»
Предметна спеціальність (Спеціалізація) (за наявності)	061 Журналістика» «Журналістика»
Освітня програма	«Журналістика»
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	Українська

Ужгород 2021

Робоча програма навчальної дисципліни «**Екологічна журналістика**» для здобувачів вищої освіти галузі знань **06 «Журналістика»**, спеціальності **061 «Журналістика»** предметної спеціальності **061 «Журналістика»** спеціальності **061 «Журналістика»** освітньої програми «**Журналістика**».

Розробник: Тарасюк В. Ю., доцент кафедри журналістики, доцент, кандидат філологічних наук.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри журналістики, протокол № 11 від «29» 06 2021 р.

Завідувач кафедри Бідзіля Ю.М.

Схвалено науково-методичною комісією філологічного факультету протокол № 4 від «30» 06 2021 р.

Голова науково-методичної комісії Шаркань В. В.

_____, 20__ р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90	4-й	5-й
Кількість модулів – 1	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: 5 аудиторних – 44 самостійної роботи студента – 46	8-й	8-й
	Лекції:	
	18	
	Практичні (семінарські):	
	26	
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: усна з елементами тестів	Самостійна робота:	
	46	

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Екологічна журналістика» є надання здобувачам фаху знань про екологію, екологічну журналістику та розвинути екологічне мислення й практичні навички в підготовці авторських медіатекстів на екологічну тематику.

Вивчення дисципліни передбачає виконання певних завдань: допомогти студентам засвоїти основні терміни з екології та екологічної журналістики, зміцнити в здобувачах фаху розуміння ролі екології в сучасному світі. Під час практичних занять студенти виробляють навички в зборі інформації, підготовці матеріалів на екологічну тематику та відповідного оформлення з урахуванням виду медіа. Вивчення екологічної журналістики покликане сприяти аналітичному мисленню здобувачів фаху при аналізі публіцистичних матеріалів екологічного спрямування.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

ІК. З урахуванням знань з екологічної журналістики здобувачі фаху виконують завдання, пов'язані з екологічною галуззю, зокрема й екологічною журналістикою та спрямовують зусилля на задоволення екологічних потреб аудиторії, вирішення суспільних проблем відповідної тематики.

ЗК01. Здатність застосовувати знання з екологічної журналістики в конкретних ситуаціях на основі вироблених у професії стандартів.

ЗК04. Здатність шукати, опрацьовувати та оцінювати інформацію з різних джерел.

ЗК06. Уміння пристосовуватися до нових ситуацій та отримувати актуальну інформацію.

ЗК07. Здатність працювати в колективі над виробництвом журналістських продуктів на екологічну тематику.

СК01. Здатність застосовувати знання з екологічної журналістики для розв'язання поставлених професійних завдань, вирішення екологічних проблем сучасності.

СК03. Здатність виробляти актуальний медіапродукт екологічного спрямування.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Спортивна журналістика» є опанування навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП) «Бакалавр».

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Згідно з освітньою програмою «Екологічна журналістика», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти певних програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Здійснення пошуку, оброблення та аналізу екологічної інформації з різних джерел із метою підготовки якісних журналістських матеріалів.	ПР04
Використання сучасних інформаційних і комунікаційних технологій, зокрема спеціалізованого програмного забезпечення для вирішення сформульованих завдань.	ПР05
Планування діяльності в розрізі діяльності колективу з урахуванням перешкод, які виникають на професійно-творчому шляху.	ПР06
Передбачення реакції аудиторії на створені медійні продукти та інформаційні акції з урахуванням знань з екологічної журналістики.	ПР13
Оперативне оприлюднення творчих проєктів і продуктів екологічного спрямування на різних інтернет-ресурсах.	ПР17

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Екологічна журналістика»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Уміти здійснювати пошук необхідної інформації з різних джерел, опрацьовувати та аналізувати її для створення журналістських матеріалів.	ПР04
Уміти використовувати арсенал інформаційних та комунікаційних технологій для реалізації поставлених завдань.	ПР05
Уміти планувати діяльність з урахуванням потреб цілого колективу, труднощів, які виникають під час виконання журналістських обов'язків.	ПР06
Уміти передбачати реакцію споживачів інформації на створені матеріали та різні медіаакції з урахуванням знань, здобутих в екологічній журналістиці.	ПР13
Уміти оприлюднювати створений медіапродукт на доступних інтернет-ресурсах.	ПР17

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Для навчання студентів запрограмовані такі методи: 1) які забезпечують вивчення навчальної дисципліни (словесні, візуальні, практичні, репродуктивні, проблемно-пошукові,

індуктивні, дедуктивні); 2) які стимулюють та мотивують навчально-наукову активність здобувачів фаху (навчальні дискусії, проблемні ситуації, професійно-орієнтовані ділові ігри, творчі завдання, пошук і дослідження тощо); 3) пов'язані з контролем і самоконтролем у навчанні (опитування, залік, контрольна робота, тестові завдання, питання для самоконтролю). Засобами оцінювання результатів навчання з «Екологічної журналістики» є: участь у практичних заняттях; виконання творчих завдань індивідуально та в команді; представлення дослідницьких проєктів, рефератів, наукових есе; залучення до дискусій; поточне усне та письмове тестування; модульні контрольні роботи.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: поточний контроль здійснюється у формі виконання практичних завдань, захисту робіт, виступів на практичних заняттях, проведення контрольних тощо.

Форма модульного контролю: Модульне контрольне оцінювання передбачає усну та письмову (у вигляді контрольної роботи) форми та/або тестування (комп'ютерне, письмове).

Контроль самостійної роботи охоплює перевірку виконаних завдань на практичних заняттях, захисту і написання творчо-практичних і наукових робіт тощо.

Форма підсумкового семестрового контролю: підсумковий семестровий контроль здійснюється у формі заліку.

Поточне та підсумкове оцінювання знань студентів здійснюється за 100-бальною системою (50 балів за виконання поточних завдань; 50 балів – за модульну контрольну роботу). Кількість балів виставляє викладач з урахуванням результатів перевірки рівня засвоєння теоретичного матеріалу дисципліни (теоретичний компонент оцінки, який складається із сумарних результатів проведених викладачем опитувань студентів і тестування) та індивідуальної (самостійної) роботи студента (практичний компонент – виконання лабораторних завдань, проєктів, досліджень, рефератів, підготовка доповідей, наукових есе тощо).

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота									Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	50	100
5	5	5	6	6	6	6	5	6		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття (допуск, виконання та захист), із яких:	5	50
особиста презентація	1	8
авторський матеріал в інформаційному жанрі	1	8
авторський матеріал в аналітичному жанрі	1	12
авторський матеріал у художньо-публіцистичному жанрі	1	12

командне завдання	1	10
Модульна контрольна робота	1	50
Разом		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Оцінка «відмінно» («А») – матеріал викладено зрозуміло, у повному обсязі, із застосуванням бездоганної мови, логічно послідовно, із чітким аналізом суті теми чи проблеми, правильним трактуванням журналістських понять, явищ, тенденцій. Притому наведено характерні приклади з практики та зроблено відповідні теоретичні висновки. При виконанні практичного завдання здобувач фаху демонструє системні знання, високий рівень творчого підходу.

Оцінка «добре» («В») – матеріал подано чітко, змістовно, із високим рівнем аргументації, практичні завдання виконані на високому рівні, однак дещо неповно, з логічними вадами викладу, окремими неточностями, поодинокими незначними помилками мовного плану.

Оцінка «добре» («С») – студент уміє ґрунтовно розкрити теоретичні питання, практичні завдання виконані відповідно до вимог, та помітні дещо серйозніші помилки, неточності.

Оцінка задовільно («D») – продемонстровано певний рівень знань, проте дещо поверхово, з очевидними помилками та неточностями логічного, мовного, наукового характеру, без урахування головних теоретико-практичних засад тощо.

Оцінка задовільно («E») – студент доволі посередньо розкрив теоретичні питання, а практичне завдання виконав, припустившись суттєвих помилок. Притому здобувач фаху стикається зі значними труднощами при досягненні мети.

Оцінка «незадовільно» («FX») – виклад матеріалу здійснено на елементарному рівні, фактично не за темою, неправильно, із великою кількістю суттєвих помилок, на низькому мовностилістичному рівні, без демонстрування прикладів і висновків, без урахування наукових засад. Практичне завдання майже не виконано.

Оцінка незадовільно («F») – її студент заслуговує, не засвоївши навчальний матеріал, продемонструвавши знання на спорадичному рівні, що не дає можливість висвітлити питання теми чи виконати практичні завдання. Фактично студент не продемонстрував елементарного рівня знань та практичних навичок.

На основі здійсненого контролю знань студентам виставляється остаточна оцінка у вигляді «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно». У разі допущення до заліку студент має право підвищити оцінку шляхом складання випробування.

Шкала оцінювання: національна та ESTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ESTS	Оцінка за національною шкалою	
		Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	Для заліку
90-100	A	Відмінно	Зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C	Задовільно	
64-73	D		
60-63	E		
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного	Не зараховано з можливістю повторного складання

		складання	
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Загальна кількість балів, яку може отримати студент – 100 балів. Вони досягаються шляхом сумування результатів оцінок за всі види робіт та виведення середнього арифметичного. Отримані бали переводяться також в оцінку за чотирибальною національною шкалою. «Відмінно» отримує студент за відмінне виконання роботи та відповіді без істотних помилок та огріхів (90-100 балів). «Добре» студент отримує якщо робота виконана правильно, але допущені незначні помилки, що істотно не впливають на результат контрольної роботи (74-89 балів). «Задовільно» отримує студент, якщо робота виконана не в повному обсязі, допущена певна кількість помилок та неточностей, відсутні висновки за виконаними розрахунками (60-73 бали). «Незадовільно» студент заслуговує в разі допущення великої кількості помилок (менше 60 балів), що потребує додаткового опрацювання навчального матеріалу для отримання позитивної оцінки.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1

Тема 1. Екологія: визначення, основні поняття та завдання. Сучасна наука про довкілля та її значення в розвитку суспільства і природи. Екологія як термін. Підрозділи екології. Завдання екологічної науки.

Тема 2. Природне середовище і його структура. Поняття про середовище існування. Еволюція взаємовідносин людини та середовища. Структура природного середовища.

Тема 3. Поняття біосфери, екосистем та популяцій. Біосфера та її властивості. Біосфера і ноосфера. Екосистема як поняття і її класифікація. Екологія популяцій.

Тема 4. Екологічні фактори та основні екологічні закони. Поняття про екологічні фактори. Класифікація екологічних факторів. Закони функціонування та розвитку екології. Екологічні закони і їх тлумачення.

Тема 5. Поняття екологічної журналістики. Поняття про екологічну журналістику. Головні риси екологічної журналістики. Тенденції розвитку екологічної журналістики. Функції екологічної журналістики.

Тема 6. Підготовка матеріалів на екологічну тематику. Початкова стадія роботи: пошук ідей, ефективних джерел інформації і рецепти успішного інтерв'ю. Використання термінології в екологічних матеріалах. Використання статистичних даних.

Тема 7. Особливості роботи з науковою інформацією. Способи одержання екологічної інформації. Труднощі в опрацюванні наукової інформації. Найважливіші аспекти співпраці з науковцями. Інформування про заходи й дати.

Тема 8. Жанрово-тематичні особливості екологічної інформації. Психологічні аспекти сприйняття екологічної інформації. Тематика з екології в ЗМІ і тенденції її розвитку. Жанрова своєрідність матеріалів на екологічні теми.

Тема 9. Використання «паблік рилейшнз» в екології особливості екологічної реклами. Громадський контроль у галузі екології. Просування екологічної ідеї. Особливості екологічних паблік рилейшнз. Поняття про паблік сервіс. Реклама як засіб просування екологічних товарів,

послуг та ідей. Функції інформаційно-комунікативних засобів і екологічна реклама. Основні види екологічної реклами в друкованих мас-медіа та проблема її ефективності.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання:					
	Усього денна/заочна	у тому числі				
Лекції денна/заочна		Практичні семінарські денна/заочна	Лабораторні	Індивідуальна робота	Самостійна робота денна/заочна	
8-й семестр						
Модуль 1						
Тема 1. Екологія: визначення, основні поняття та завдання.	9/10	2/2	2			5/8
Тема 2. Природне середовище і його структура.	9/8	2	2			5/8
Тема 3. Поняття біосфери, екосистем та популяцій.	9/8	2	2			5/8
Тема 4. Екологічні фактори та основні екологічні закони.	12/11	2/2	4			6/9
Тема 5. Поняття екологічної журналістики.	11/11	2/2	4			5/9
Тема 6. Підготовка матеріалів на екологічну тематику.	11/11	2/2	4			5/9
Тема 7. Особливості роботи з науковою інформацією.	9/11	2/2	2			5/9
Тема 8. Жанрово-тематичні особливості екологічної інформації.	9/9	2	2			5/9
Тема 9. Використання «паблік рилейшнз» в екології особливості екологічної реклами.	11/11	2/2	4			5/9
Модульна контрольна робота						
Разом за модуль	90/90	18/12	26			46/78
Разом за семестр	90/90	18/12	26			46/78

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Екологія: визначення, основні поняття та завдання.	2	
2.	Природне середовище і його структура.	2	
3.	Поняття біосфери, екосистем та популяцій.	2	
4.	Екологічні фактори та основні екологічні закони.	2	
5.	Поняття екологічної журналістики.	4	
6.	Підготовка матеріалів на екологічну тематику.	4	

7.	Особливості роботи з науковою інформацією.	4	
8.	Жанрово-тематичні особливості екологічної інформації.	2	
9.	Використання «паблік рилейшнз» в екології особливості екологічної реклами.	2	
Разом		26	

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Екологія: визначення, основні поняття та завдання.	5	8
2.	Природне середовище і його структура.	5	8
3.	Поняття біосфери, екосистем та популяцій.	5	8
4.	Екологічні фактори та основні екологічні закони.	6	9
5.	Поняття екологічної журналістики.	5	9
6.	Підготовка матеріалів на екологічну тематику.	5	9
7.	Особливості роботи з науковою інформацією.	5	9
8.	Жанрово-тематичні особливості екологічної інформації.	5	9
9.	Використання «паблік рилейшнз» в екології особливості екологічної реклами.	5	9
Разом		46	78

6.5. Індивідуальні завдання

Студенти виконують різні види практичних завдань з екологічної журналістики. Зокрема, готують презентацію, працюють над командним творчим завданням, пишуть публіцистичні матеріали в різних жанрах на задану тему.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби, які використовуються при опануванні дисципліни, для перевірки знань студентів, охоплюють екранно-проекційну апаратуру та комп'ютерно-технічне устаткування редакції університетської газети «Погляд». Крім того, у разі потреби додатково викладач залучає інше **обладнання** (зокрема, комп'ютерне обладнання навчального ТРЦ та кабінету мультимедійної платформи «Media Vista» (<https://mediavista.com.ua/about-us>) та **програмне забезпечення** (основне переінстальоване та ліцензійне програмне забезпечення для персональних комп'ютерів, надане у рамках міжнародного Проєкту ЄС Еразмус+ DESTIN (<http://destin.uzhnu.edu.ua/home-en/>)).

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Беляков О. О. Екологічна проблематика в засобах масової інформації: Навч. посіб. 2-ге вид., допов. і перероб. К.: ВПЦ «Київський університет», 2003. 186 с.

2. Потіш Л. А. Екологія: Навч посіб. К.: Знання, 2008. 272 с.
3. Пляцук Л. Д., Козуля Т. В. Гурець Л. Л., Моїсеєв В. Ф., Аблєєва І. Ю. Системні дослідження навколишнього середовища. Суми: Університетська книга. 2018. 460 с.
4. Шарон М. Фридман, Кеннет А. Пособие по экологической журналистике. TESIS, 1998. 139 с.
5. Юрченко Л. І. Екологія. К. Професіонал, Центр навчальної літератури. 2019. 304 с.

Допоміжна література

1. Беляков О. О. Використання екологічної термінології у журналістських творах. Стиль і текст. К., 2002. Вип. 3. С. 165–173.
2. Беляков О. О. Масова комунікація та екологічна політика: Моногр. К.: ВПЦ «Київський університет», 2001. 149 с.
6. Беляков О. О. Паблік рилейшнз для довкілля. Наукові записки Інституту журналістики. 2002. Т. 9. С. 180–186.
7. Бойчук Ю. Д., Солошенко Е. М., Бугай О. В. Екологія і охорона навколишнього середовища: Навчальний посібник. Суми: Університетська книга. 2016. 316 с.
8. Гетьман А. П., Анісімова Г. В., Бредіхіна В. Л., Соколова А. К., Разметаєв С. В. Екологічне право в запитаннях та відповідях: Навчальний посібник; Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого; за ред. А. П. Гетьмана. Харків: Право, 2017. 206 с.
9. Джигирей В. С. Екологія та охорона навколишнього природного середовища: Навч. посіб. 2-ге вид., стер. К.: Т-во «Знання», КОО, 2002. 203 с.
10. Закон України про охорону навколишнього природного середовища. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>.
11. Клименко М. О., Петрук В. Г., Мудрак О. В. та ін. Вступ до фаху: Підручник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 428 с.
12. Кормилицин В. И., Цицкишвили М. С., Яламов Ю. И. Основы экологии: Учеб. пособие. М.: МПУ, ИНТЕРСТИЛЬ, 1997. 368 с.
13. Коханова Л. А. Экологическая журналистика, PR и реклама. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2007. 283 с.
14. Кучерявий В. П. Екологія: підручник. Львів: Світ, 2000. 500 с.
15. Лук'янова Л. Б. Основи екології, методика екологізації фахових дисциплін: Навчально-методичний посібник для викладачів. Вид. 2-ге змінене і доповнене. К.: ТОВ «ДСК – Центр». 210 с.
16. Олтаржевський Д. О. Висвітлення екологічної тематики на сторінках сучасної української преси (засади, проблематика, досвід, жанрові форми та мовностилістичні прийоми): Дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / КНУ імені Тараса Шевченка, Інститут журналістики. К., 2004. 196 с.
17. Олтаржевський Д. О. Екологічна тематика на сторінках сучасної української преси. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Журналістика. 2001. Вип. 9. С. 38–39.
18. Олтаржевський Д. О. Екологічна тематика на сторінках українських інтернет-видань. Актуальні питання масової комунікації. К., 2002. Вип. 3. Ч. 2. С. 18–21.
19. Лук'янова Л. Б. Основи екології, методика екологізації фахових дисциплін: Навчально-методичний посібник для викладачів. Вид. 2-ге змінене і доповнене. К.: ТОВ «ДСК – Центр». 210 с.
20. Малимон С. С. Основи екології. URL.: http://agrokom.at.ua/Oxpimenko/eco/osnovi_ekologiji_pidruchnik_mlimon.pdf.
21. Природоохоронна журналістика. URL.: <http://ekospha.org/publikatsii/ekozhurnalistyka/pryrodoookhoronna-zhurnalistyka/>.
22. Про екологічну журналістику. URL.: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=414>.

23. Роль засобів масової комунікації у формуванні екологічної політики. URL.: <http://1dos3456.tk/>.
24. Хомінський С. Й. Огляд вітчизняної наукової літератури з екологічної проблематики в засобах масової комунікації. URL.: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2001>.
25. Шаргородська А. Ф. Екологічна проблематика в сучасній українській журналістиці: Методичні вказівки та завдання для студентів третього курсу спеціальності «журналістика». Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2006. 48 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Державна екологічна інспекція України: <https://www.dei.gov.ua/>.
2. Електронна бібліотека відділення журналістики ДВНЗ «Ужгородський національний університет»: <http://www.mediazakarp.at.ua>.
3. Загальний сайт Національної бібліотеки ім. В.Вернадського: <http://www.nbu.gov.ua/>.
4. Наукова електронна бібліотека Національної бібліотеки ім. В. Вернадського: <http://www.nbu.gov.ua/>.
5. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України: <https://mepr.gov.ua/>.
6. Сайт бібліотеки Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка: <http://www.journ.univ.kiev.ua/>.
7. Сайт Львівської ННБУ ім. В. Стефаника: <http://aleph.lsl.lviv.ua:8991/F>.